

Sygn.akt III AUa 376/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2014r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Michał Bober (spr.)

Sędziowie: SA Aleksandra Urban

SA Iwona Krzeczowska – Lasoń

po rozpoznaniu w dniu 31 marca 2014 r. w Gdańsku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy L. I.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku – IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 31 grudnia 2013 r., sygn. akt IV U 569/13

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w sprawie w całości i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu we Włocławku do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31.12.2013r. Sąd Okręgowy we Włocławku zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy – Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do wypłaty emerytury L. I. w pełnej wysokości – za okres od dnia 1.04.2013r. (pkt 1) oraz przekazał wniosek o wypłatę odsetek do rozpoznania organowi rentowemu - Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (pkt 2).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w całości i zarzucając mu m.in naruszenie prawa procesowego w zakresie art. 379 pkt 5 k.p.c. pozbawienia strony możliwości obrony praw poprzez niedopuszczenie do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika pracownika organu rentowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie podlegała merytorycznemu rozpoznaniu z uwagi na stwierdzoną z urzędu nieważność postępowania.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c., Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. W sytuacji, gdy sąd odwoławczy z urzędu stwierdza nieważność postępowania, skutkującą uchYLENIEM zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, ustosunkowywanie się do zarzutów zawartych w apelacji staje się wówczas przedwczesne.

W postępowaniu cywilnym należy umożliwić udział wszystkim stronom. W przeciwnym razie Sąd naraża się na zarzut nieważności postępowania, o którym mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c. W myśl art. 477¹¹ k.p.c., stronami postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany.

W sprawie dotyczącej ubezpieczenia społecznego rolników organem rentowym jest Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a więc jest on stroną w sprawie z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników. Wynika to wprost z art. 476 § 4 KPC.

Zgodnie z art. 87 § 1 KPC, pełnomocnikiem strony może być adwokat lub radca prawny, a w sprawach własności przemysłowej także rzecznik patentowy, a ponadto osoba sprawująca zarząd majątkiem lub interesami strony oraz osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia, współuczestnik sporu, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia. Wyjątek od tej zasady przewidziany został w art. 87 § 2 zdanie pierwsze KPC, w myśl którego pełnomocnikiem osoby prawnej lub przedsiębiorcy, w tym nieposiadającego osobowości prawnej, może być również pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego.

Kwestia możliwości udzielenia pełnomocnictwa do reprezentowania Prezesa KRUS była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w postanowieniu z dnia 4.02.2013r. w sprawie I UK 462/12. Sąd Najwyższy przyjął tamże, że do niniejszego zagadnienia nie znajduje zastosowania uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 13.10.2011r. w sprawie II UZP 6/11, w której przyjęto, że pracownik Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji niebędący radcą prawnym nie może być pełnomocnikiem procesowym Dyrektora tego Zakładu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Wyrażony w niej pogląd ma bowiem uzasadnienie w tym, że zgodnie z art. 476 § 4 pkt 3 KPC, organem rentowym jest organ emerytalno-rentowy resortu spraw wewnętrznych właściwy do wydawania decyzji emerytalnych. Sąd Najwyższy dalej wyjaśnia, że Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA w sprawach z zakresu zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy działa samodzielnie, wydając na podstawie ustawowego upoważnienia deklaratoryjne decyzje dotyczące prawa do zaopatrzenia emerytalnego (ustalania tego prawa) oraz wysokości i wypłaty świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia. Nie wykonuje on czynności prawnych (także procesowych) za Skarb Państwa (statio fisci Skarbu Państwa jest Zakład Emerytalno - Rentowy MSWiA, a nie jego dyrektor), ale we własnym imieniu, jako wyodrębniony podmiot, wyposażony przez ustawę w jasno zdefiniowane kompetencje. Jego zdolność sądowa i procesowa jako organu rentowego wynika z przepisów art. 460 i 476 § 4 pkt 3 KPC i nie jest pochodną (nie ma związku) osobowości prawnej Skarbu Państwa (art. 33 KC). Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA będący stroną w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma więc osobowości prawnej, nie jest też przedsiębiorcą. Nie może więc skutecznie ustanowić swojego pracownika pełnomocnikiem procesowym, gdyż nie są spełnione przesłanki art. 87 § 2 KPC. Sąd Najwyższy wskazał, że inaczej ocenić należy status Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, który zgodnie z art. 476 § 4 pkt 4 KPC jest organem rentowym, będąc także centralnym organem administracji rządowej (art. 2 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Jako statio fisci Skarbu Państwa ma osobowość prawną, wobec czego nie istnieją żadne przeszkody prawne do tego, ażeby pełnomocnikiem tego organu rentowego był po myśli art. 87 § 2 KPC pracownik KRUS. Sad Apelacyjny podziela tą ocenę.

W apelacji pozwany podaje, że w dniu 20.06.2013r. sporządził odpowiedź na odwołanie wnioskodawcy i wraz z aktami sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Odpowiedź na odwołanie zostało podpisane przez Kierownika (...) Referatu ds. Ogólnych PT KRUS we W. A. K.. Pełnomocnictwo do reprezentowania Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego we wszystkich toczących się przed sądami sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych rolników z udziałem KRUS/OR w B. P. Terenowa we W. zostało udzielone Kierownikowi przez Dyrektora OR i dołączone do akt sprawy.

Sąd Okręgowy zarządzeniem z dnia 8.08.2013r. zobowiązał organ rentowy do uzupełnienia braków formalnych pisma z dnia 20.06.2013r. przez jego podpisanie przez osobę uprawnioną do reprezentacji. W apelacji pozwany podniósł,

że w odpowiedzi na to zobowiązanie Sądu wykazał on podstawy i legitymację do działania w imieniu organu przez osobę podpisującą.

Sąd Okręgowy zarządzeniem z dnia 2.12.2013r. odmówił dopuszczenia do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika organu rentowego A. K. i M. K.. oraz dokonał zwrotu odpowiedzi na odwołanie strony pozwanej z dnia 20.06.2013r.

Nie ulega zatem wątpliwości, że na skutek opisanej wyżej wadliwości procesowej Sądu I instancji, organ rentowy nie mógł brać i nie brał udziału w istotnej części postępowania.

Postępowanie toczące się bez udziału strony na skutek nieuzasadnionej odmowy dopuszczenia do udziału w sprawie pracowników pozwanego wynikającej z błędnej interpretacji art. 87 § 2 k.p.c., dotknięte jest nieważnością.

Stosownie do treści art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Pozbawienie strony możliwości obrony swych praw polega na tym, że z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSP 1975 nr 3, poz. 66; zob. też uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, LEX nr 36068; zob. również uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2002 r., V CKN 1057/00, LEX nr 55517). Pozbawienie strony możliwości obrony swych praw godzi w naczelną zasadę postępowania cywilnego – zasadę różności stron, która ma swoje źródło w art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, według którego wszyscy są równi wobec prawa oraz mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Istotnym gwarantem zasady równości stron jest zasada wysłuchania stron (audiatur et altera pars) znajdująca swój wyraz w art. 210 § 1 k.p.c. Naruszenie zasady równości stron poprzez pozbawienie strony możliwości działania w postępowaniu cywilnym prowadzi do nieważności postępowania.

Zatem Sąd II instancji był zmuszony, na mocy art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z 379 pkt 5 k.p.c., orzec jak w sentencji, uchylając zaskarżony wyrok i znosząc postępowanie przed Sądem Okręgowym i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.